

Pesti Ernő: Móricz Zsigmond bibliográfia

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az író születésének 100. évfordulója alkalmából kiadta Móricz életművének és a kapcsolódó irodalomnak — a bibliográfia bevezetése szerint — teljességre törekvő összeállítását. Az 530 oldalas kötet anyagának összegyűjtése és kiadása még akkor is hasznos és elismerésre méltó vállalkozás, ha olyan előzménye van, mint *Kozocsa Sándor: Móricz irodalmi munkássága* című kitűnő műve, amely az író halálának 10. évfordulójára jelent meg, és az azóta eltelt több mint negyedszázad alatt alapvető, nélkülözhetetlen segédeszközzé vált. Kozocsa könyve azonban csak 1952-ig tárta fel Móricz műveinek útját és a róla szóló irodalmat, így az új bibliográfia létjogosultságát és szükségességét elsősorban az adja, hogy napjainkig követi nyomon a móríci életmű hazai és külföldi utóéletét és az évről évre gazdagodó irodalmat.

Valójában csak ez az anyagréz tekintethető újnak. A Kozocsa-bibliográfia ismerői és használói már a kötet első kézhezvételekor megállapíthatják, hogy az 1952 előtti rész — néhány kisebb módosítással — betű szerinti átvétele Kozocsa munkájának. Ez nem hiba ugyan, hiszen minden új bibliográfia hasznosíthatja, sőt kell is, hogy hasznosítsa az előzményeket, de jobban kifejezte volna Kozocsa érdemét, ha az előszóban mondott köszönet helyett vagy mellett szerzőként is szerepel a címlapon a neve. Az 1952 utáni anyag gyűjtését és feldolgozását végző Pesti Ernő munkájának érdemét a társszerzőség egyáltalán nem csökkentette volna.

A bibliográfia szerkezeti felépítése logikus, könnyen áttekinthető. Az első fejezetben az önálló kötetek s ezek ismeretesei szerepelnek időrendben, évenként csoportosítva. Az összeállító az első kiadás événél található kötetek után, azonos tételszám alatt felsorolja a későbbi hazai és külföldi kiadásokat, színházi bemutatókat, filmfeldolgozásokat stb. is, így egy-egy tétel a mű utóéletét és — az ismertetések révén — fogadtatását is tükrözi. A címléírás végén a több művet magukban foglaló kötetek tartalmáról kap tájékoztatást az olvasó. Elfogadható, sőt helyesíthető az a módszer, hogy az első kiadással egy tételbe csak azok az önálló kötetek s ezek újabb kiadásai kerültek, amelyeket az író állított össze; a későbbi szerkesztői-kiadói válogatások már nem itt, hanem megjelenésük évszámánál szerepelnek.

Csak helyesíteni lehet, hogy Pesti az írásban megjelent műveken kívül szá-

mot ad a Móricz-művek színházban, filmen, tévében, rádióban történt bemutatásairól is. Itt azonban nem valósul meg a teljességre törekvés; az összeállító nem közöl minden adatot, s amit közöl, annak címléírásában akad hiányosság és következetlenség is. Csak példaként: a filmek közül említetlen maradt a Légy jó mindhalálig első (1936-os) feldolgozása, valamint az Árvácska és a Pillangó. Az Úri muri szerepel ugyan, de címléírása csak ennyi: „Úri muri. Film.” A színházi bemutatók felsorolása is hiányos, s a közöltek hol említik a rendezőt, hol nem. Arra is van példa, hogy hiányzik a bemutató időpontja. Az időrend sem mindig pontos. A 39. lapon például a Légy jó mindhalálig bemutatói esetében az 1957-es előbb szerepel, mint az 1953-as és az 1955-ös. Az 1960-ban bemutatott film ismertetéseket pedig Illés Jenő 1955-ben megjelent cikke szerepel stb.

A második fejezet — ugyancsak időrendben, évenként csoportosítva — a folyóiratokban, napilapokban megjelent írásokat említi. A legtöbb esetben tehát azok első megjelenését, hiszen Móricz regényeinek javarésze is újságokban és folyóiratokban jelent meg először. A kisebb művek (cikkek, tanulmányok, elbeszélések, riportok) esetében a bibliográfia feltünteteti azt is, hogy ugyanez az írás melyik későbbi kötetben található. Bár a művek utóélete szempontjából érdekes volna a napjainkig való nyomkövetés, mégis el kell fogadnunk Pestinek azt az álláspontját, hogy terjedelmi stb. okok miatt az újságokban megjelent írásokból csak a Móricz haláláig megjelenteket sorolja fel. A harmadik fejezet a Móricz-irodalom legteljesebb számbavétele, szintén időrendben.

A kötetben való eligazodást névmutató, címmutató, nyelvi mutató és a rövidítések jegyzéke segíti. A névmutató használatát megkönnyíti, hogy egyszerű jelölése (kerek zárójel és aláhúzás) alapján az is megállapítható: kiről és hol írt Móricz, illetve ki és hol írt Móriczról. A névmutató néhány lényegtelen közreműködő említetlen hagyásától eltekintve teljesnek tekinthető. Az sem kifogásolható, hogy Bajcsy-Zsilinszky Endre és Zsilinszky Endre is szerepel, az viszont igen, hogy egyiknél nincs utalás a másíkra. A nyelvenként csoportosított és csak tételszámokat megadó nyelvi mutató is teljesnek tekinthető.

Korántsem mondható el ugyanez a címmutatóról, amely — sajnálatos módon — a leggyengébb része a bibliográfiának. A megengedhetőnél sokkal több

benne a hiba és a hiány, emiatt a művek előfordulási helyének megállapításához nem nyújt megbízható segítséget. Az embernek az az érzése támad, mintha a kötet az évfordulóra való megjelenés sürgető határideje miatt félkész állapotban került volna nyomdába. Sok a minden bizonnyal elírásból, gépelési hibából eredő szám- és betűhiba, ami önmagában is nehezíti a visszakeresést. Sokkal nagyobb baj azonban, hogy sok mű előfordulási helye is hiányzik. Egy szűrőpróbaszerű példa: a 445. tétel alatt szereplő Tanulmányok I. című kötet „K” betűvel kezdődő írásainak kerek egyharmada (Katona József, a Kényeskedők, A költő és apja, A költő harca a láthatatlan sárkánnyal, A költő és az ifjúság, A költő és a kritikus, A könyv és az élet) a mutató szerint nem szerepel ebben a tételben. Egyéb tévedések is

akadnak. A 271. és 721. tétel alatt is szereplő „Az Bétsi Susánna” a mutatóban bécsivé változik, és csak a 721. tételre utal. A „Három varnyú” két előfordulási helye közül az egyikre ezen, a másíkra — mintha másik műről lenne szó — a téves „Három a varnyú” címen találunk utalást stb.

Jóllehet a címmutatónak minden előforduló címet fel kell sorolnia, az idegen nyelven megjelent művek címei teljesen hiányoznak. Nemcsak a külföldön megjelent fordításoké, hanem a budapesti Pester Lloyd-ban megjelent, sok esetben első közlésű írásoké is. A bibliográfia gyms használatahoz nélkülözhetetlen címmutató összeállítása bizony sokkal több gondot és pontosságot érdemelt volna. (Bp. 1979. [1980]. FSZEK 529 l. 69 Ft)

Könczöl Imre

Könyvek Somogyról

Megint értékes művel gyarapodott a megyei könyvtárak helyismereti kiadványtermése. A kaposvári Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár kiadta a három legfontosabb megyei közgyűjteményben, a könyvtárban, a levéltárban és a múzeumban található helyismereti dokumentumok leltékatalógusát. A 2850 tételt tartalmazó mű két terjedelmes kötetével kitűnő tájékoztatást nyújt a helyismereti kutatóknak, akiknek a kiadványt elsősorban szánták, a katalógus segítségével ugyanis könnyen hozzáférhetővé vált a három közgyűjteményben őrzött helyismereti irodalom. A mű a Somogyi Bibliográfiák 8. köteteként jelent meg, *Juhos Sándorné* és *Sipos Csaba* összeállításában és szerkesztésében.

A bibliográfia megjelenését nagy és gondos munka előzte meg. Magának a korszerű helyismereti gyűjteménynek a kialakítása is céltudatos tevékenységet kívánt a három intézménytől. Ezt a sikeres gyűjtést az intézmények között kialakult jó együttműködés követte, melynek eredményeként a három lelőhelyen a katalógusba felveendő művek adatait is megállapították. A címfelvételek gondosak, megbízhatók, annak a bibliográfiai tevékenységnek jó színvonalát képviselik, amelyet a megyei könyvtárak többsége már sokszor elért, és amelyet ezért a legjobbakról el is várunk.

A katalógus a helyismereti gyűjtőkörnek megfelelően szerepelteti: a) a somogyi vonatkozású műveket; b) a somogyi szerzők műveit (egyéni elbírálással döntvén el, hogy ki minősül ilvennek); c) a somogyi nyomdák termékeit (1949-ig

számba véve minden fontosabb nyomdaterméket, a nyomdák államosítása óta eltelt évekből azonban csak a helyismereti vonatkozású kiadványokat). A szak-könyvek után következnek a megyei könyvtár helyismereti gyűjteményében szereplő szépirodalmi művek adatai is, a megyéről szóló munkák éppúgy, mint a somogyi szerzők művei. Ezek felvétele helyesíthető, mert egy táj sajátos életéről, hangulatáról, múltó napjainak légköréről elsősorban a szépirodalom nyújt hiteles tudósítást.

A katalógus az ETO rendszerét követi, ahol azonban a bővebb könyvanyag megkívánja, alfejezeteket is alkottak a szerkesztők. A könyvtár, a levéltár és a múzeum rendszeresen megjelenő évkönyveinek címléírása után elemző fel-tárással a kiadványok pontosabb tartalmát is megadták. Ez nagyon fontos, mert a három intézmény évkönyvei nyújtják a megyéről a helytörténet és a helyismeret legújabb, legfrissebb szemléletű tanulmányait; olyan fontos részletkérdéseket tárnak fel, amelyek együttesen egy majdani gazdag megyei monográfia összeállítását is lehetővé teszik. Teljességre törekedve közli a kiadvány a Balaton irodalmát is.

A mű bevezetője azonban lehetne egy árnyalattal igényesebb szövegezésű is. Kár beszélni jelentős kötetéről, jelentős nyomdatermekről, jelentős mutatókról, amikor ez az elköptatott jelző tulajdonképpen semmit sem mond egy ilyen színvonalas kiadványban. Azután a bevezető következetesen helyismereti *könyvgyűjteményekről* beszél, míg később ki-